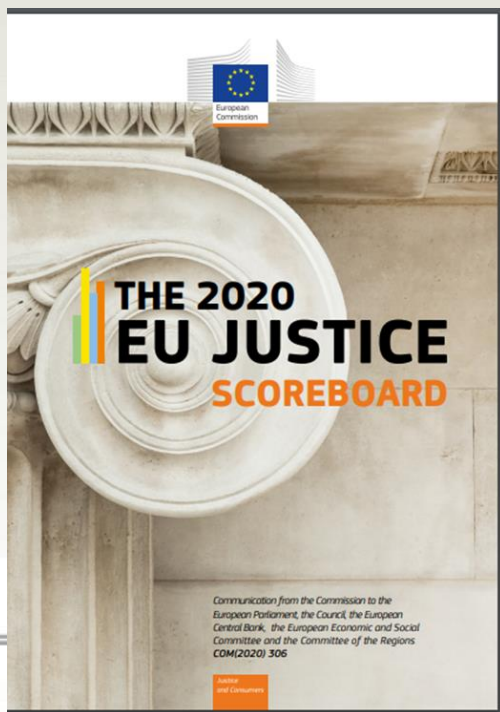

Tieslietu padomes sēde 11.12.2020
Dace Šulmane

Apskats par ES rezultātu apkopojumu tiesiskuma jomā 2020

TIESLIETU PADOME

Eiropas Komisijas Tieslietu komisārs Didjē Reinderss (Didier Reynders): neskatoties uz pastāvīgu tieslietu sistēmas efektivitātes pieaugumu, joprojām saglabājas izaicinājumi, kas skar sabiedrības uzticību tiesām valstīs, kurās varētu tikt apdraudēts tiesneša statuss un neatkarība.

Foreword

The EU Justice Scoreboard is a key component of the EU's rule of law policy. The comparative data in the Scoreboard on the independence, quality and efficiency of justice systems in all Member States will feed into the first annual EU Rule of Law Report, one of the major initiatives of the Commission's Work Programme for 2020. The Justice Scoreboard and the Rule of Law Report complement each other. Whilst the Scoreboard presents a comparative overview of EU justice systems, the Rule of Law Report will provide a country specific synthesis of significant developments in Member States. It will be a preventive tool for monitoring rule of law challenges in the EU and for sharing best practices.

Now more than ever, Member States need to learn from each other to improve the effectiveness of their justice systems in line with European standards. This is what the EU Justice Scoreboard is about. It contributes to identifying potential shortcomings, improvements and good practices. Improving the independence, quality and efficiency of justice systems is crucial for upholding the rule of law and ensuring that citizens and businesses can fully enjoy their rights. It is also indispensable for strengthening mutual trust and building a business and investment-friendly environment. For this reason, the EU Justice Scoreboard has become a key reference for the European Semester.

EU Justice Scoreboard *(izdots kopš 2013)*

TEMATIKA

2020.gadā jauni akcenti:

- bērniem draudzīga tiesu sistēma
- spriedumu mašīnlasāmības līmenis, kas atvieglo spriedumu meklēšanu
- salīdzināts tiesu nodevu apmērs komerc lietās
- tiesu izdevumu atlīdzināšanas nosacījumi maznodrošinātām personām

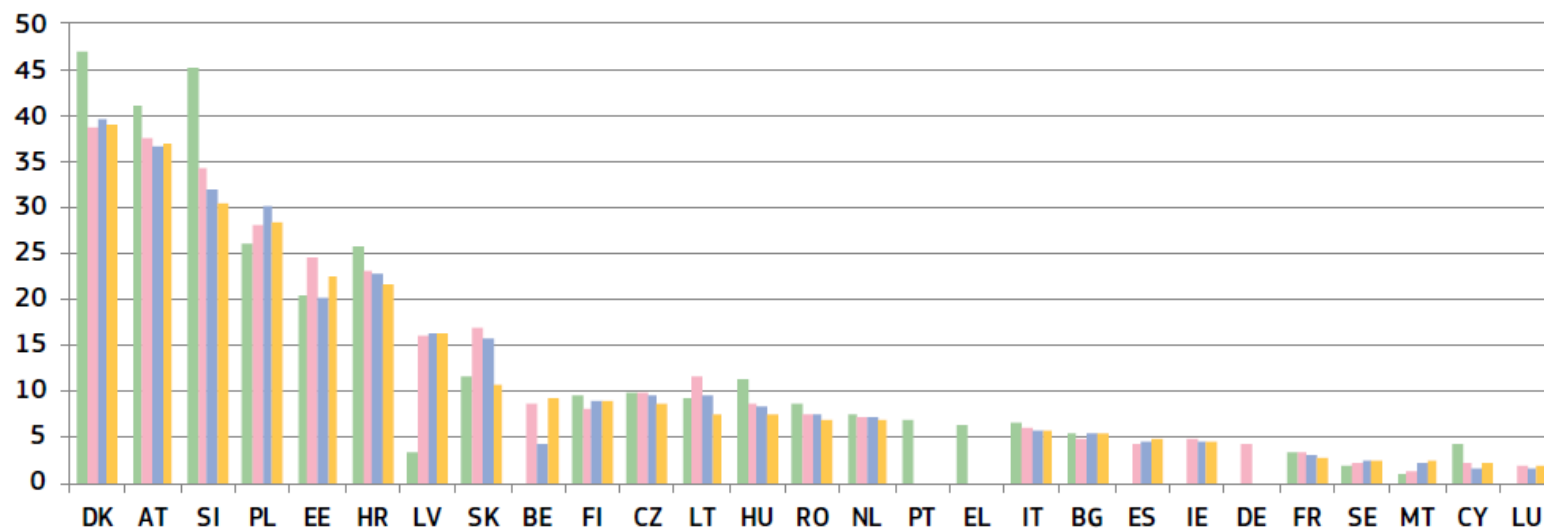
Tiesu sistēmu EFEKTIVITĀTE

Pirmajā instancē saņemto civillietu, administratīvo un citu lietu skaits Latvijā kopumā tradicionāli ir salīdzinoši vidējs (iepriekšējos gados - zems: ap 3 - 4 lietām uz 100 iedzīvotājiem). LATVIJĀ MAINĪTA METODOLOĢIJA!

Number of incoming civil, commercial, administrative and other cases, 2012 – 2018 (*) (1st instance/per 100 inhabitants)

2012 2016 2017 2018

Source: CEPEJ study ⁽³⁸⁾

(*) Under the CEPEJ methodology, this category includes all civil and commercial litigious and non-litigious cases, non-litigious land and business registry cases, other registry cases, other non-litigious cases, administrative law cases and other non-criminal cases. Methodology changes in **LV** (applied retroactively to 2016 and 2017 as well) **SK** and **SE** (data for 2016 and 2017 has been adapted to include migration law cases as administrative cases, in line with CEPEJ methodology).

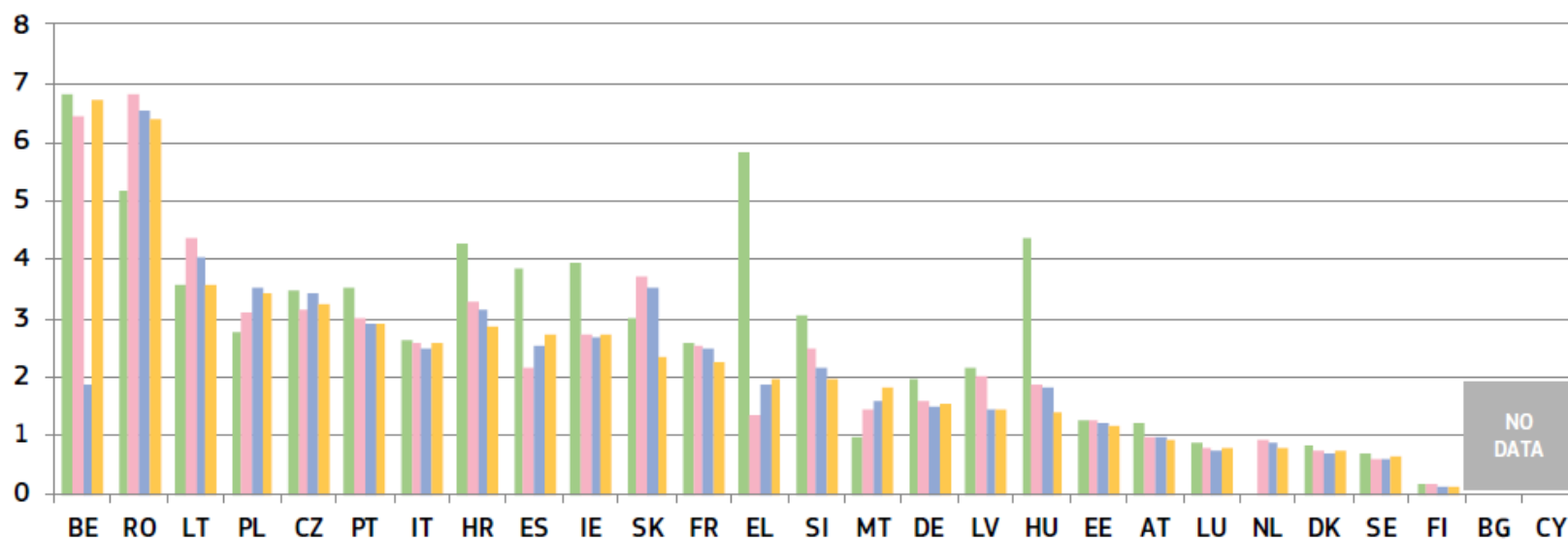
Tiesu sistēmu EFEKTIVITĀTE

Jaunu strīdīgu civillietu un komercietu skaits (pirmās instances tiesās / uz 100 iedzīvotājiem)

Number of incoming civil and commercial litigious cases, 2012 – 2018 (*) (1st instance/per 100 inhabitants)

2012 2016 2017 2018

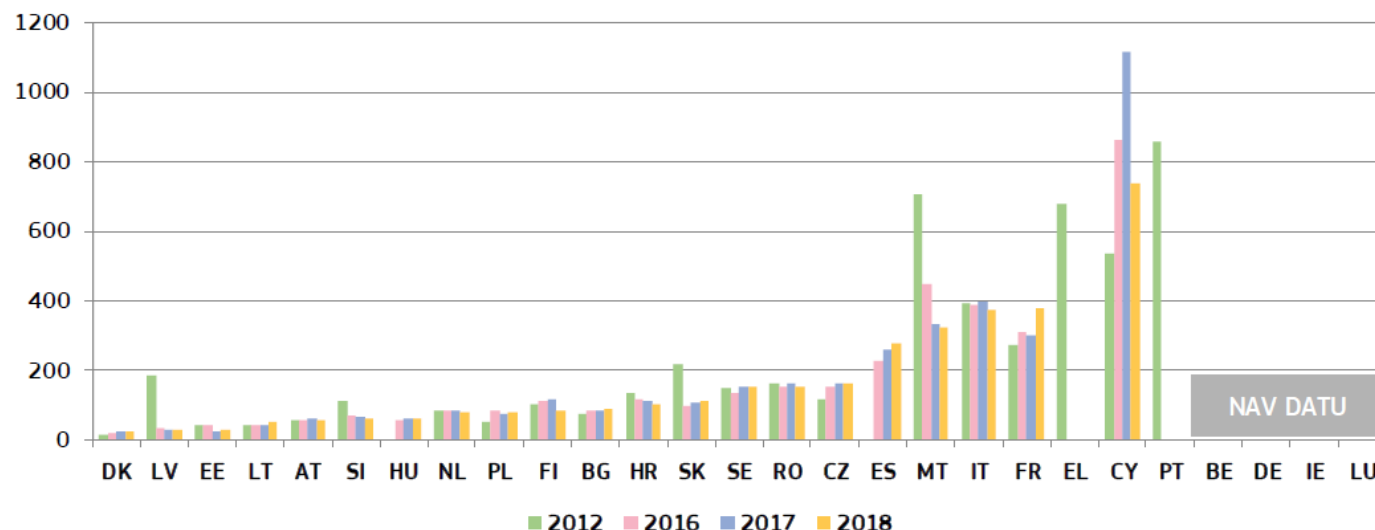
Source: CEPEJ study

Tiesu sistēmu EFEKTIVITĀTE

Laiks, kas nepieciešams, lai pabeigtu civillietas, komerclietas, administratīvās lietas un citas lietas (pirmās instances tiesās / dienās). Latvijā – krass termiņa samazinājums (skaidrojums)

5. attēls. Aplēstais laiks, kas nepieciešams, lai izskatītu civillietas, komerclietas, administratīvās un citas lietas, 2012.–2018. gads (*) (pirmās instances tiesās / dienās) (avots: CEPEJ pētījums)

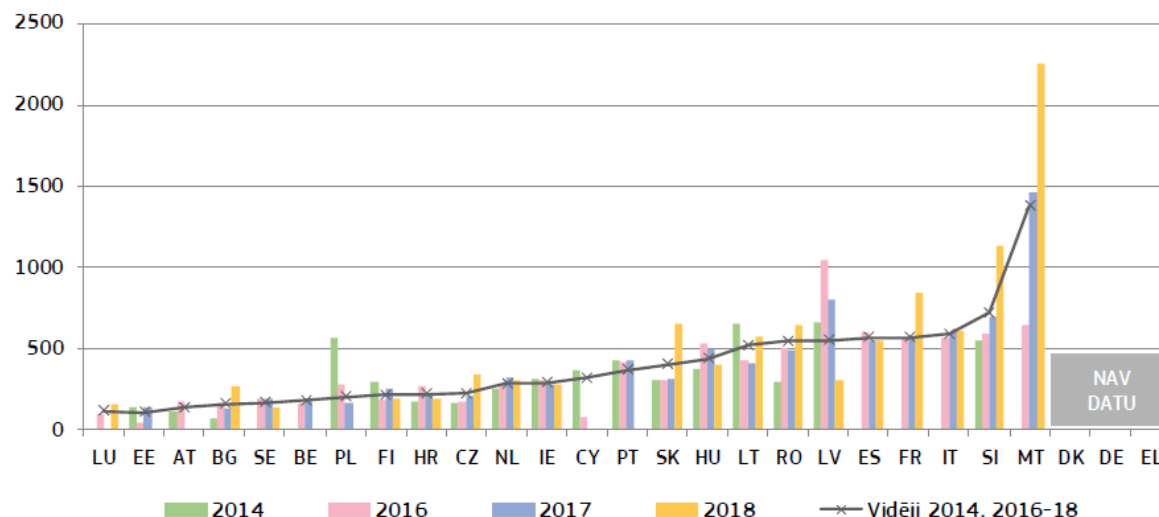

(*) Atbilstoši CEPEJ metodikai šī kategorija ietver visas strīdīgās un bezstrīdus civillietas un komerclietas, ar zemes un uzņēmumu reģistrāciju saistītas bezstrīdus lietas, citas ar reģistrāciju saistītas lietas, citas bezstrīdus lietas, administratīvās lietas, kā arī citas lietas, kas nav krimināllietas. **Slovākijā** metodika mainīta. **Čehijā** un — līdz 2016. gadam — **Slovākijā** nepabeigtās lietas ietver visas instances. **Latvijā**: straujo samazinājumu ir izraisījusi tiesu sistēmas reforma, kā arī Tiesu informācijas sistēmas kļūdu pārbaudes un datu labojumi.

Tiesu sistēmu EFEKTIVITĀTE

Naudas atmazgāšanas lietas – vidējais lietu izskatīšanas ilgums, 2014 – 2018 (pirmā instance/ dienas)

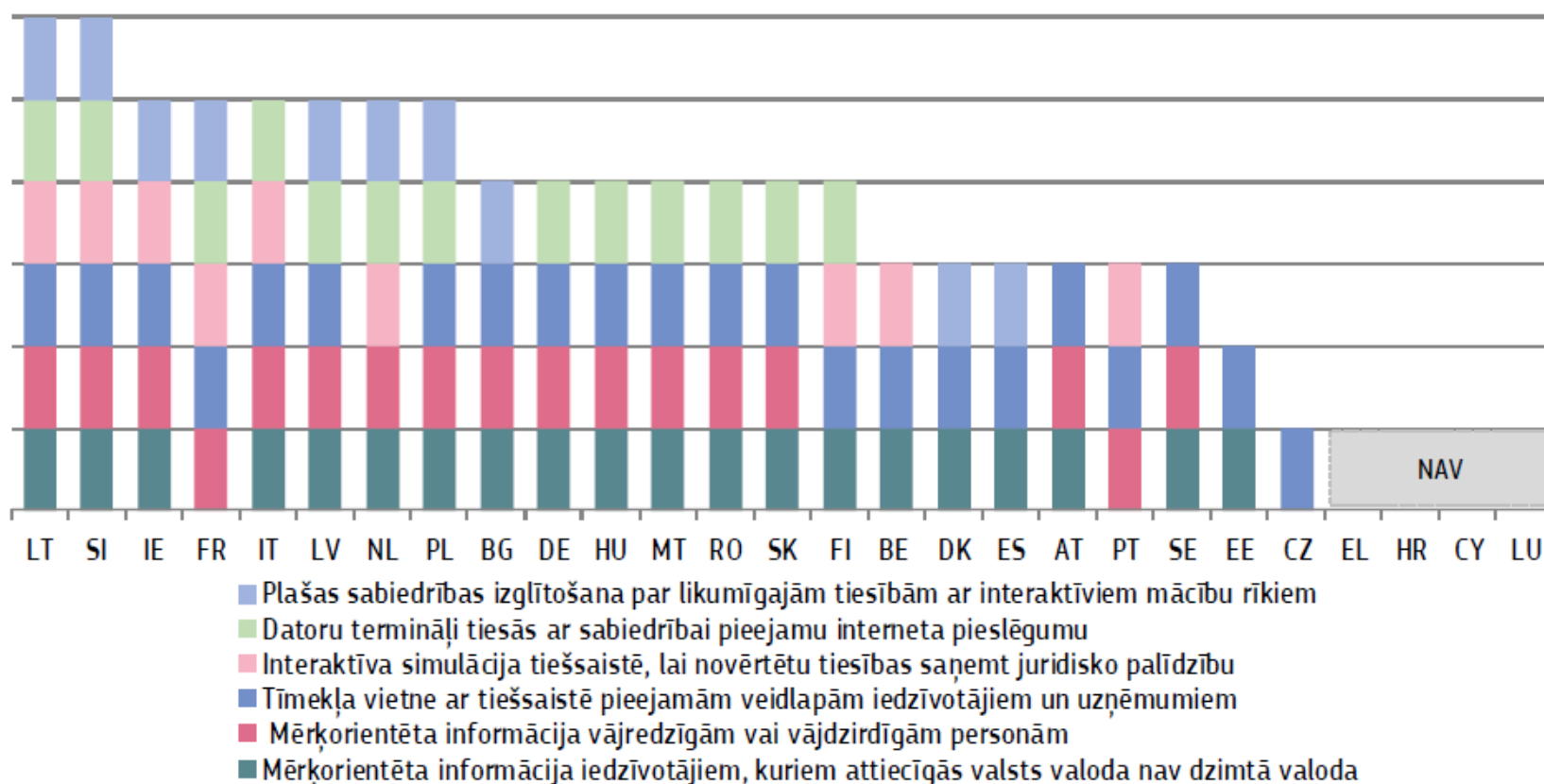
21. attēls. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija: vidējais lietu izskatīšanas ilgums tiesās, 2014.–2018. gads (*) (pirmās instances tiesās / dienās) (avots: Eiropas Komisija kopā ar Ekspertu grupu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas jomā)

(*) 2018. gada datu nav par šādām valstīm: **Beļģija, Igaunija, Kipra, Austrija, Polija, Portugāle, Spānija, Nīderlande**: aplēstais ilgums. **Latvija**: ņemot vērā lietu salīdzinoši mazo skaitu 2016. gadā, ir dažādi faktori, kas var ietekmēt tiesvedības ilgumu, piemēram, atsevišķas lietas izskatīšanas apturēšana objektīvu iemeslu dēļ. **Polija**: ilguma aprēķins par 2016. gadu veikts, pamatojoties uz nejauši izvēlētu lietu izlasi. **Zviedrija**: aprēķins 2017. gadā ir balstīts uz pabeigto lietu izlasi; dati par 2018. gadu ir provizoriski. **Itālija**: dati attiecas uz tiesām, kuras sniegušas atbildi un kurās izskatīts aptuveni 91 % lietu no visām lietām 2015. gadā un aptuveni 99 % lietu no visām lietām 2016. un 2017. gadā; dati attiecas gan uz lietas iztiesāšanām, gan pirmstiesas sēdēm.

Tiesu sistēmu PĪEEJAMĪBA

Sabiedrībai pieejamā informācija par tiesu sistēmu, 2019

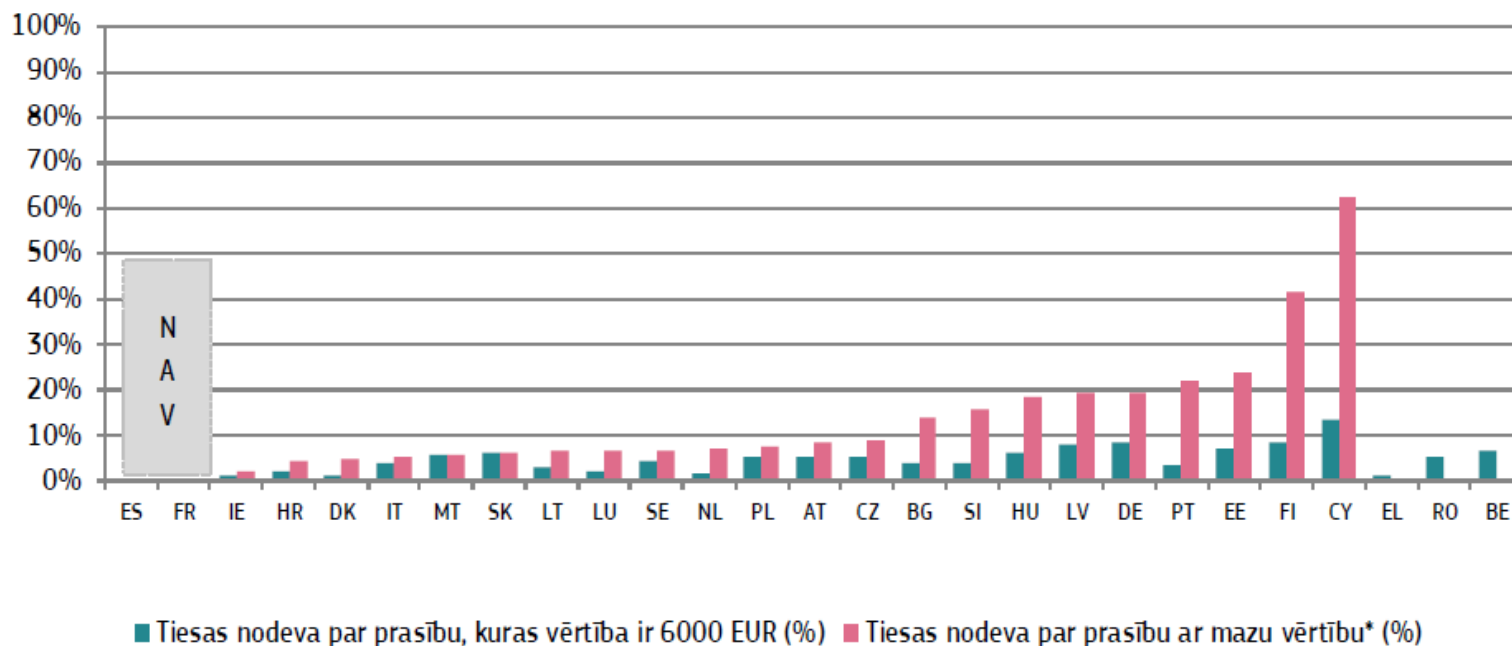

(*) *Vācija: katra federālā zeme atsevišķi, kā arī federālajā līmenī lemj, kādu informāciju sniegt tiešsaistē.*

Tiesu sistēmu PIEEJAMĪBA

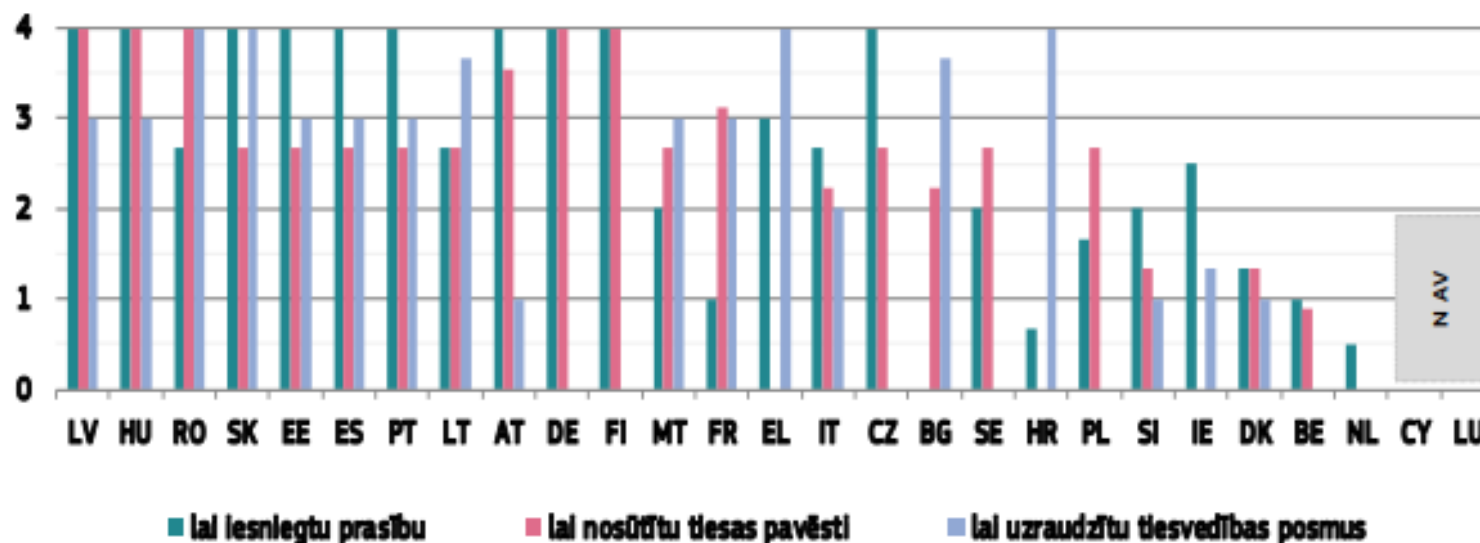
Tiesas nodeva tiesvedības sākšanai konkrētā patērētāju tiesību aizsardzības lietā, 2019. gads (tiesas nodevas apmērs, izteikts procentos no prasības vērtības) Zaļā krāsā - prasība 6000 Eiro; Rozā krāsā – maza apmēra prasība (Eurostat nabadzības riska rādītājs)

24. attēls. Tiesas nodeva tiesvedības sākšanai konkrētā patērētāju tiesību aizsardzības lietā, 2019. gads(*) (tiesas nodevas apmērs, izteikts procentos no prasības vērtības) (avots: Eiropas Komisija kopā ar CCBE (⁵⁸))

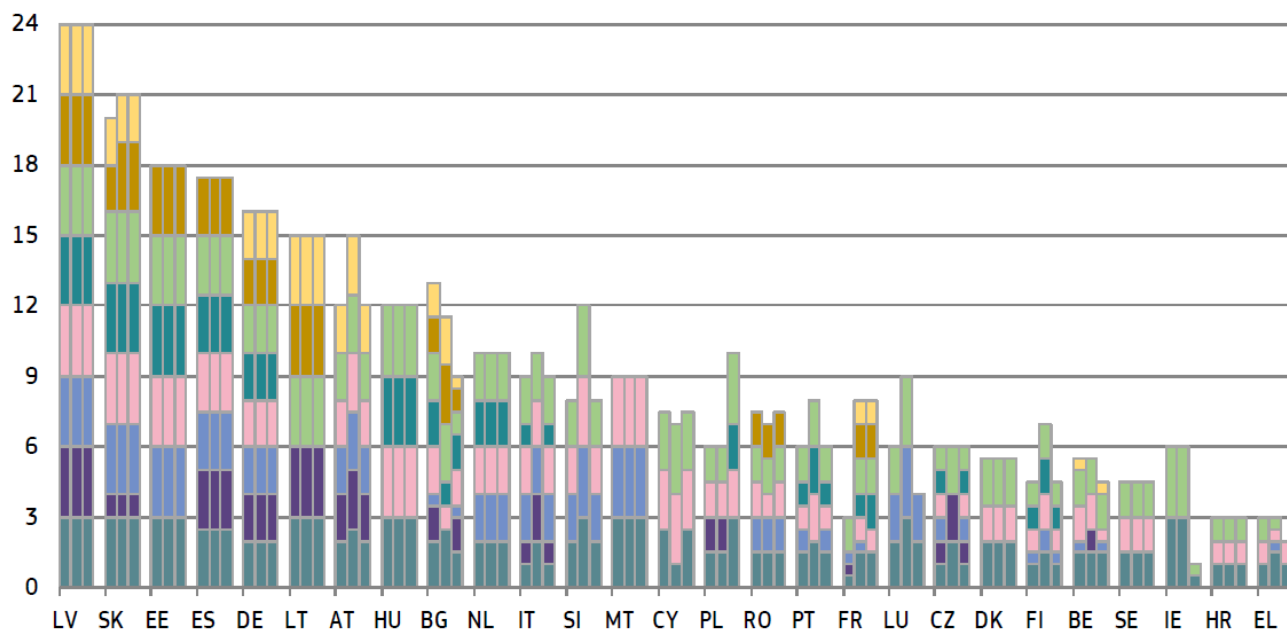
Tiesu sistēmu PIEEJAMĪBA

27. attēls. Elektronisko līdzekļu pieejamība, 2018. gads (*) (0 = pieejami 0 % tiesu, 4 = pieejami 100 % tiesu (⁶¹)) (avots: CEPEJ pētījums)

Tiesu sistēmu PIEEJAMĪBA

Publicēto spriedumu pieejamība plašai sabiedrībai tiešsaistē, 2019. gads (civillietas/komerclietas, administratīvās lietas un krimināllietas, visas instances)

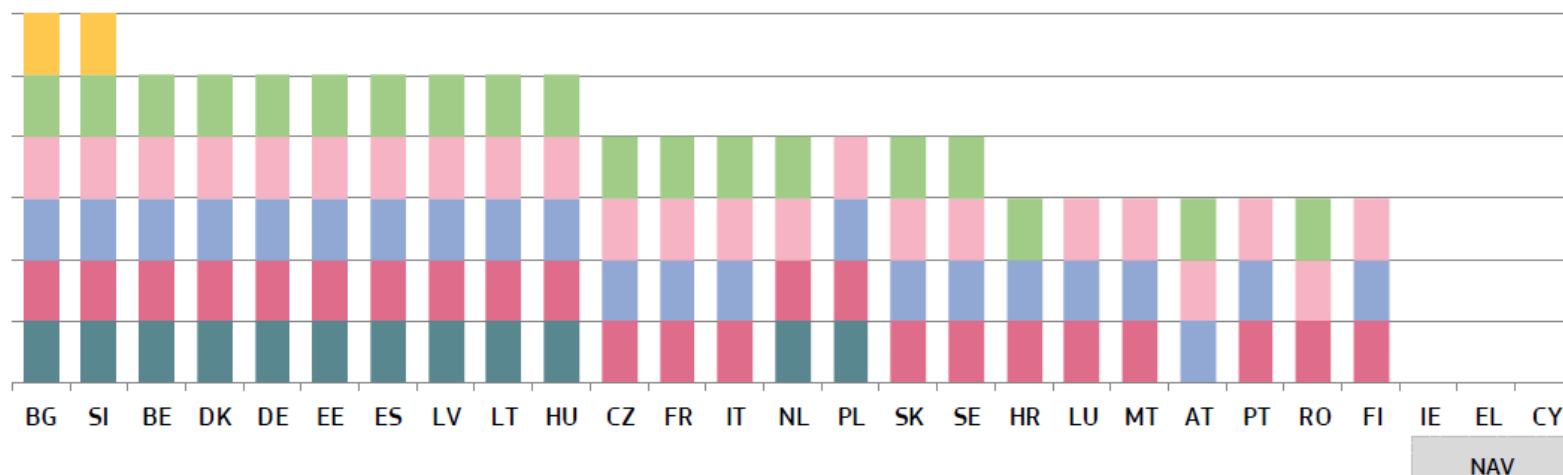
Katrai dalībvalstij trīs stabiņi parāda ieviestos pasākumus

šādu veidu lietās (no kreisās uz labo):

1. civillietas/komerclietas;
2. administratīvās lietas;
3. krimināllietas.

Tiesu sistēmas PĪEEJAMĪBA

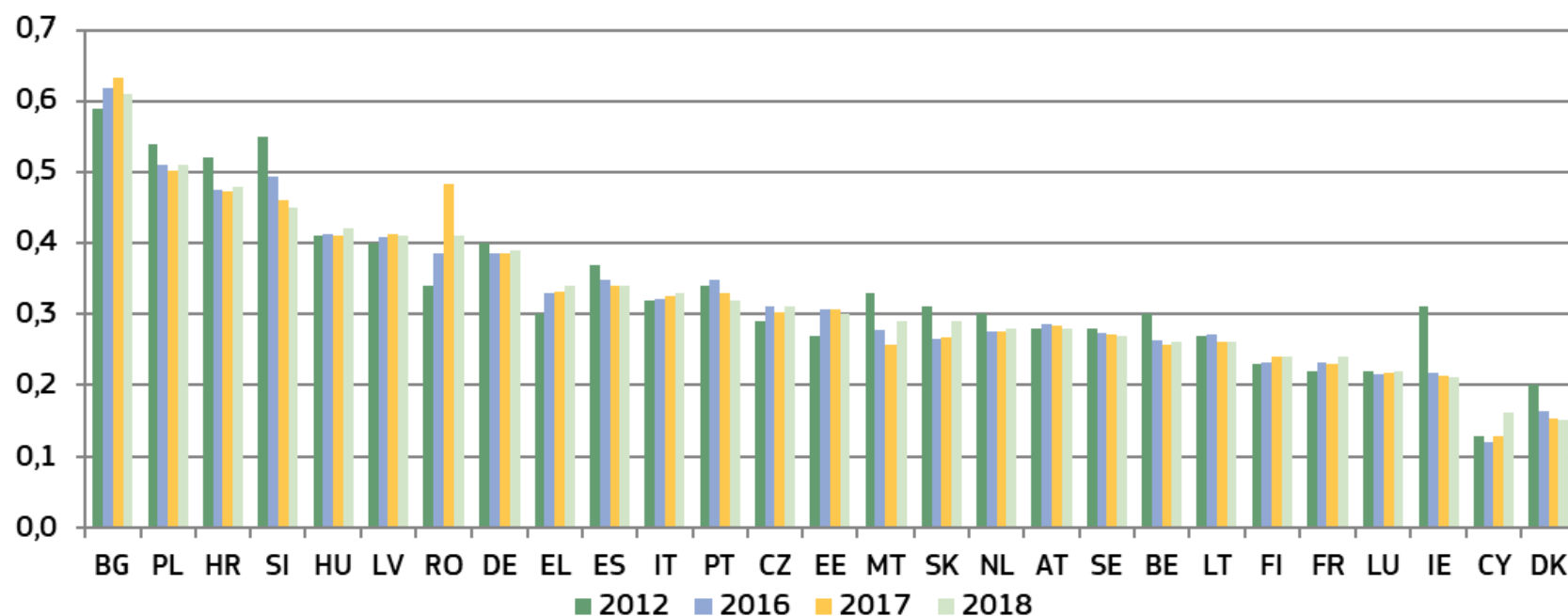
Bērniem draudzīga tiesu sistēma, 2019. gads

- Tiesu pakalpojumu lietotāju aptaujās 2018. gadā iekļauti jautājumi par bērnu vajadzībām un apmierinātību
- Bērniem draudzīga informācija par tiesvedību un pienācīga sagatavošana dalībai tajā
- Tiesnešu apmācība par bērniem draudzīgu un bērnu tiesībās balstītu saziņu ar bērniem
- Pasākumi, ar ko novērš bērna piedalīšanos vairākās uzklaušīšanās
- Bērnu uzklaušīšana notiek īpašos bērniem draudzīgos apstākļos
- Īpaši izstrādāta bērniem draudzīga tīmekļa vietne, kurā sniedz tiešsaistes informāciju par tiesu sistēmu

Tiesu sistēmas RESURSI

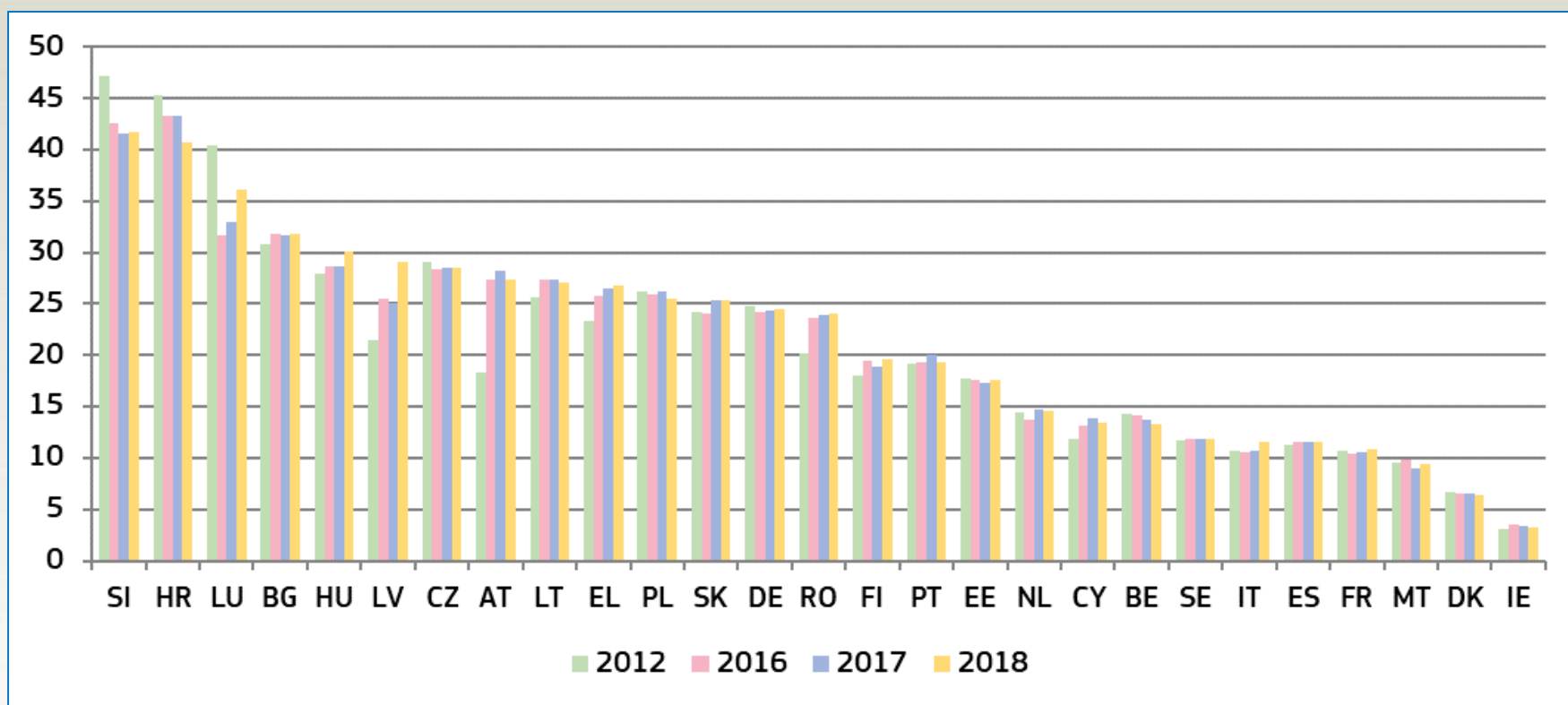
Valsts kopējie izdevumi tiesām, 2012., 2016.–2018. gads
(procentos no IKP)

(*) Dalībvalstis sarindotas atbilstīgi izdevumu apjomam 2018. gadā (no vislielākajiem līdz vismazākajiem).

Tiesu sistēmas CILVĒKRESURSI

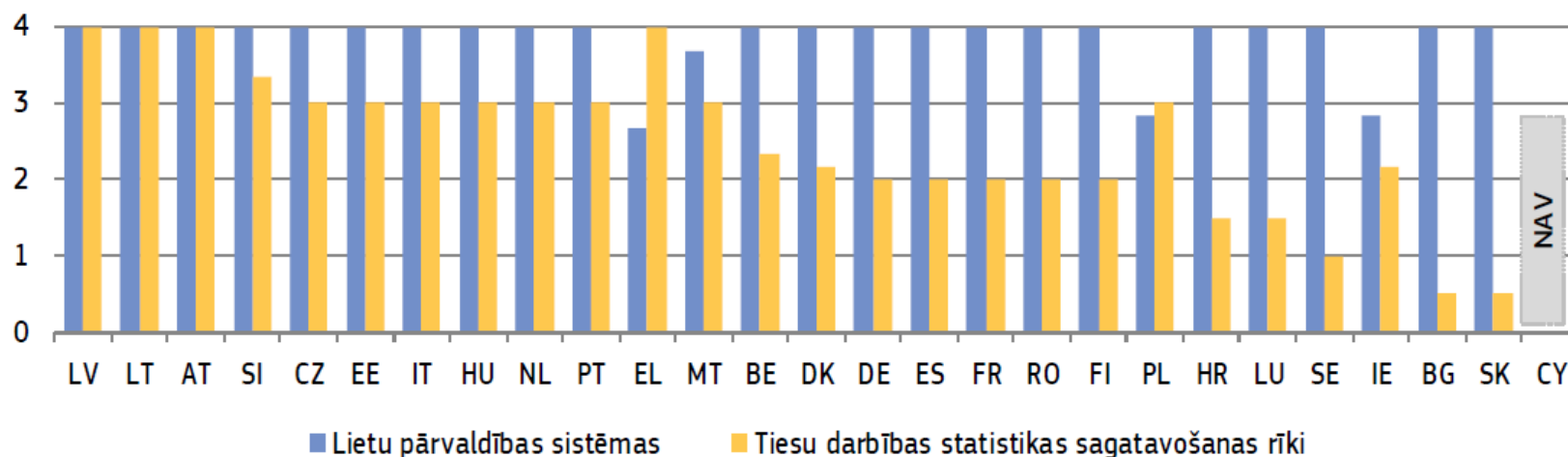
Tiesnešu skaits, 2012.–2018. gads (uz 100 000 iedzīvotāju)

Informācija/ statistikas dati

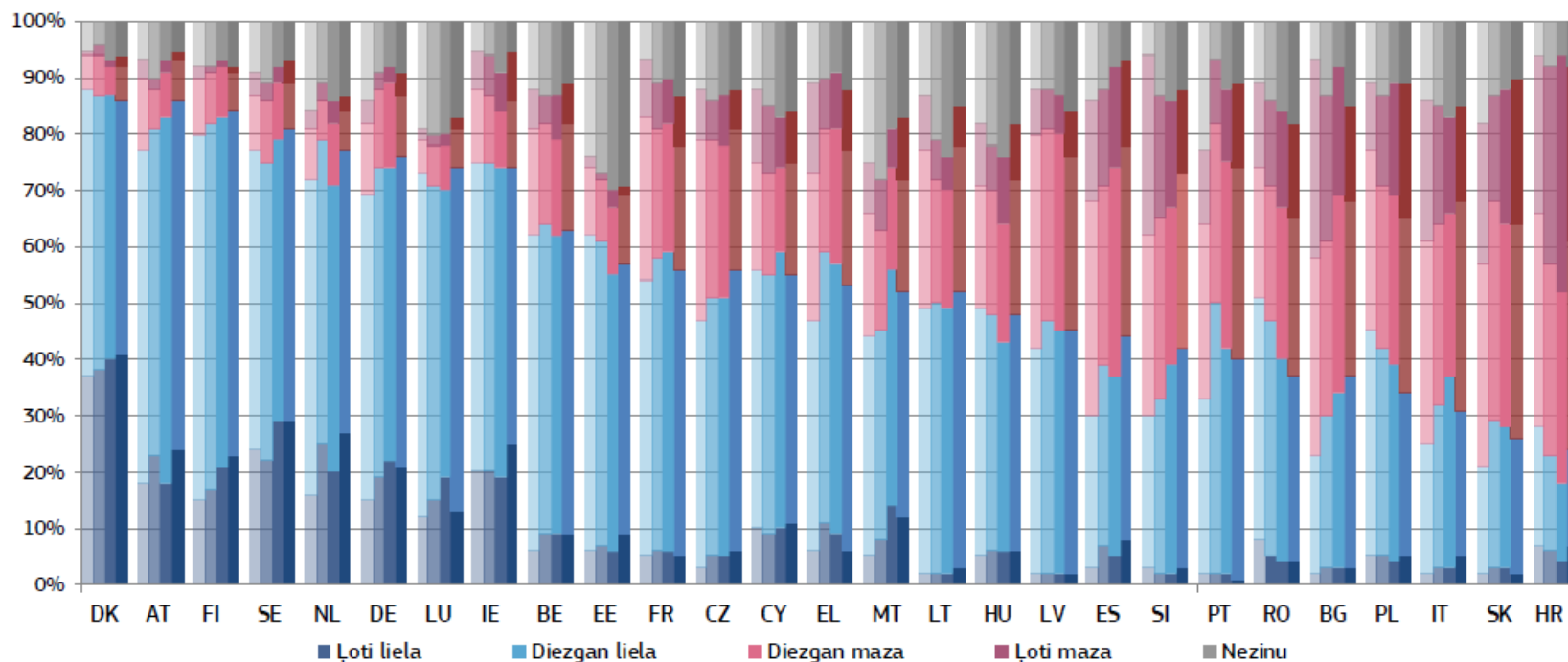
Lietu pārvaldībā un tiesu darbības statistikā izmantoto IKT pieejamība, 2018. gads. Līderes: Latvija, Lietuva, Austrija

(0 = pieejamas 0 % tiesu; 4 = pieejamas 100 % tiesu (⁸⁰)) (avots: CEPEJ pētījums)

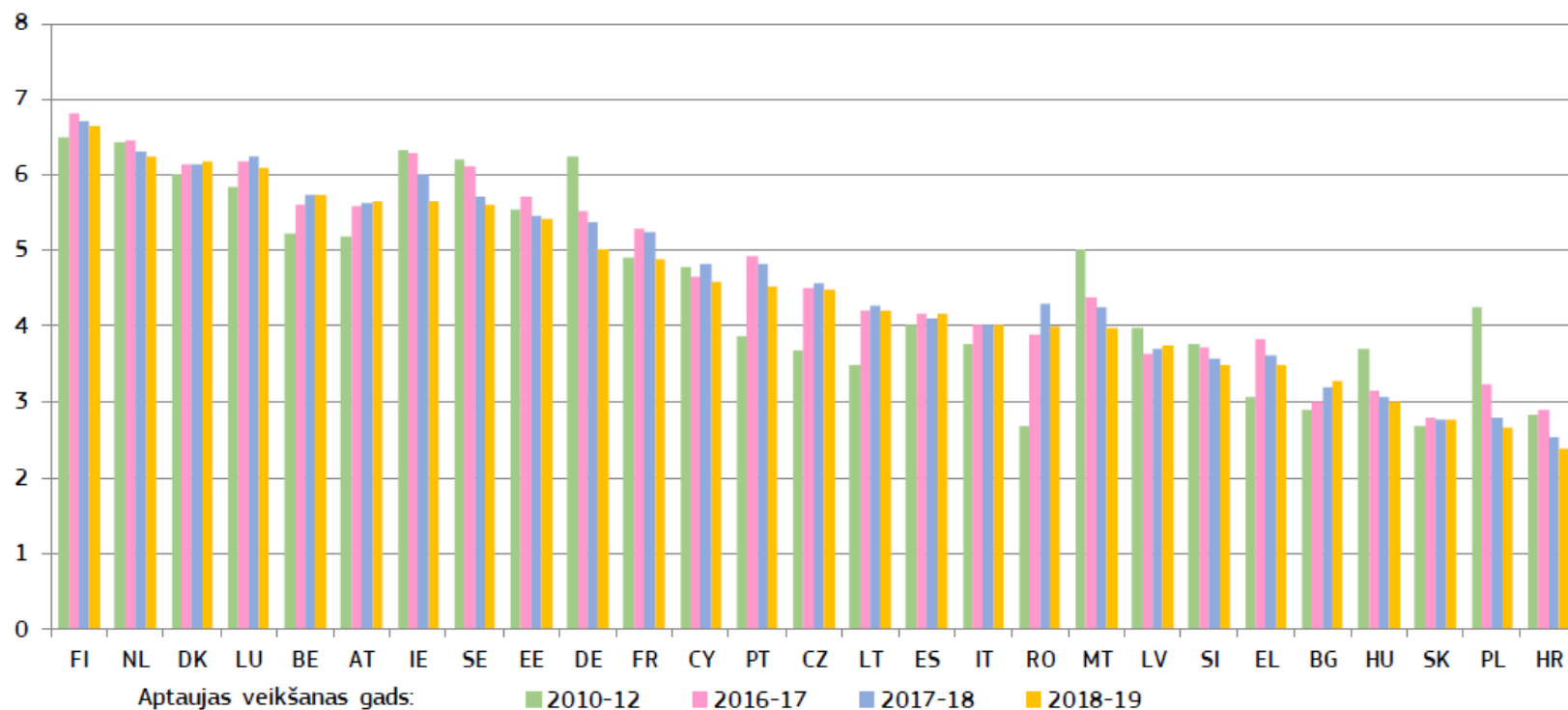
Tiesu varas NEATKARĪBA

Plašas sabiedrības priekšstats par tiesu un tiesnešu neatkarību (avots: Eurobarometrs (88) — gaišās krāsas: 2016., 2018. un 2019. gads, tumšās krāsas: 2020. gads)

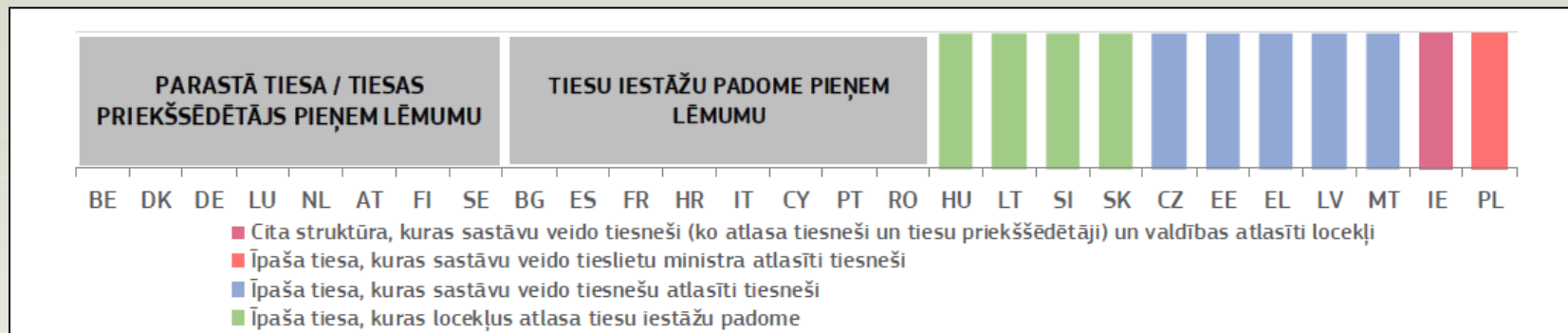
Tiesu varas NEATKARĪBA

Pasaules Ekonomikas forums: uzņēmumu priekšstats par tiesu sistēmas neatkarību, 2010.–2019. gads (priekšstats — augstāka vērtība nozīmē labāku vērtējumu)

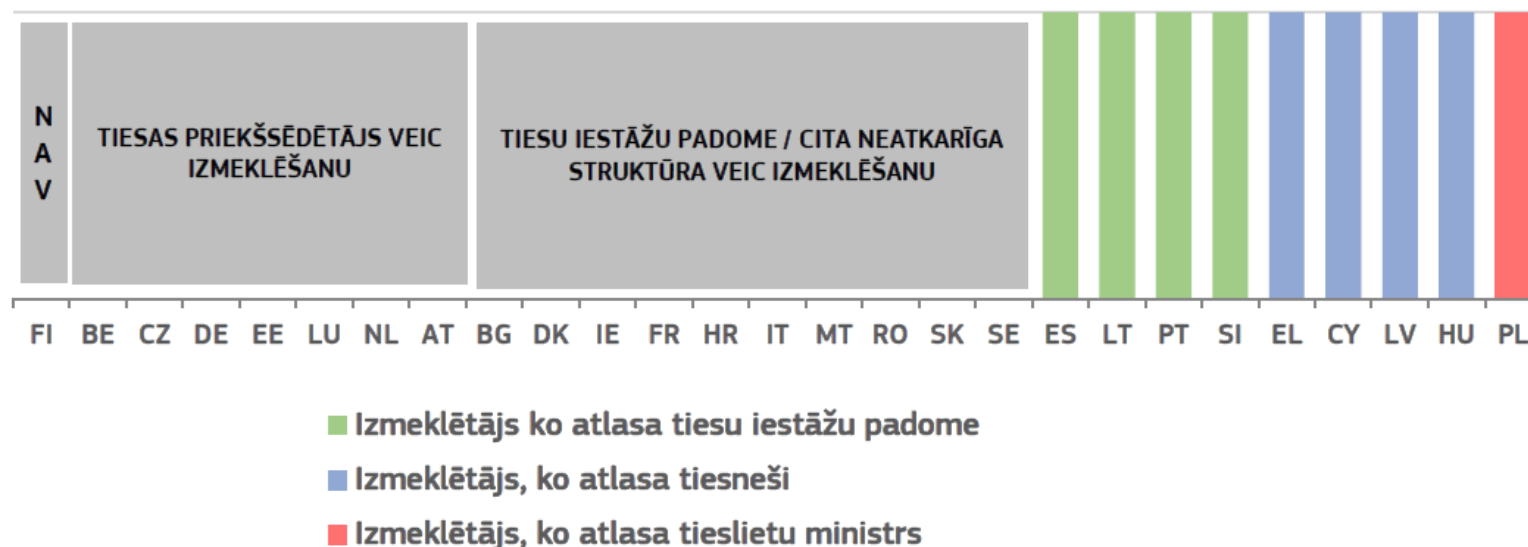

Tiesu varas NEATKARĪBA

Iestāde, kas lemj par disciplinārsodiem tiesnešiem

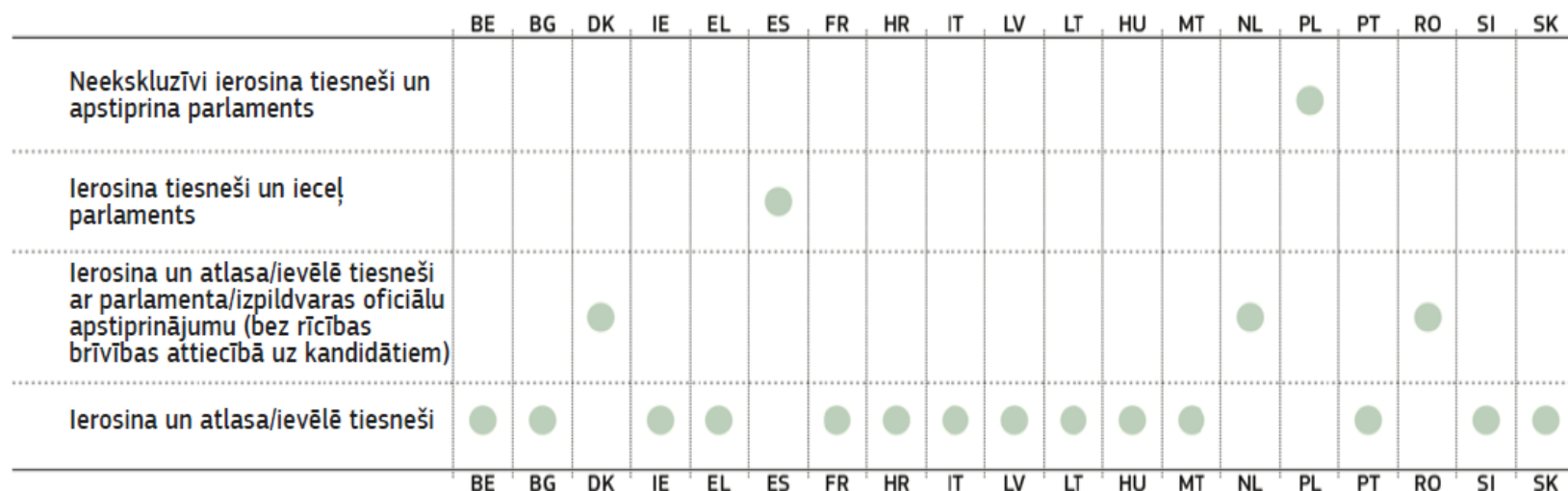

50. attēls. Izmeklētājs, kurš atbild par oficiālajām disciplinārlietām pret tiesnešiem (*) (¹⁰⁷)

Tiesu varas NEATKARĪBA

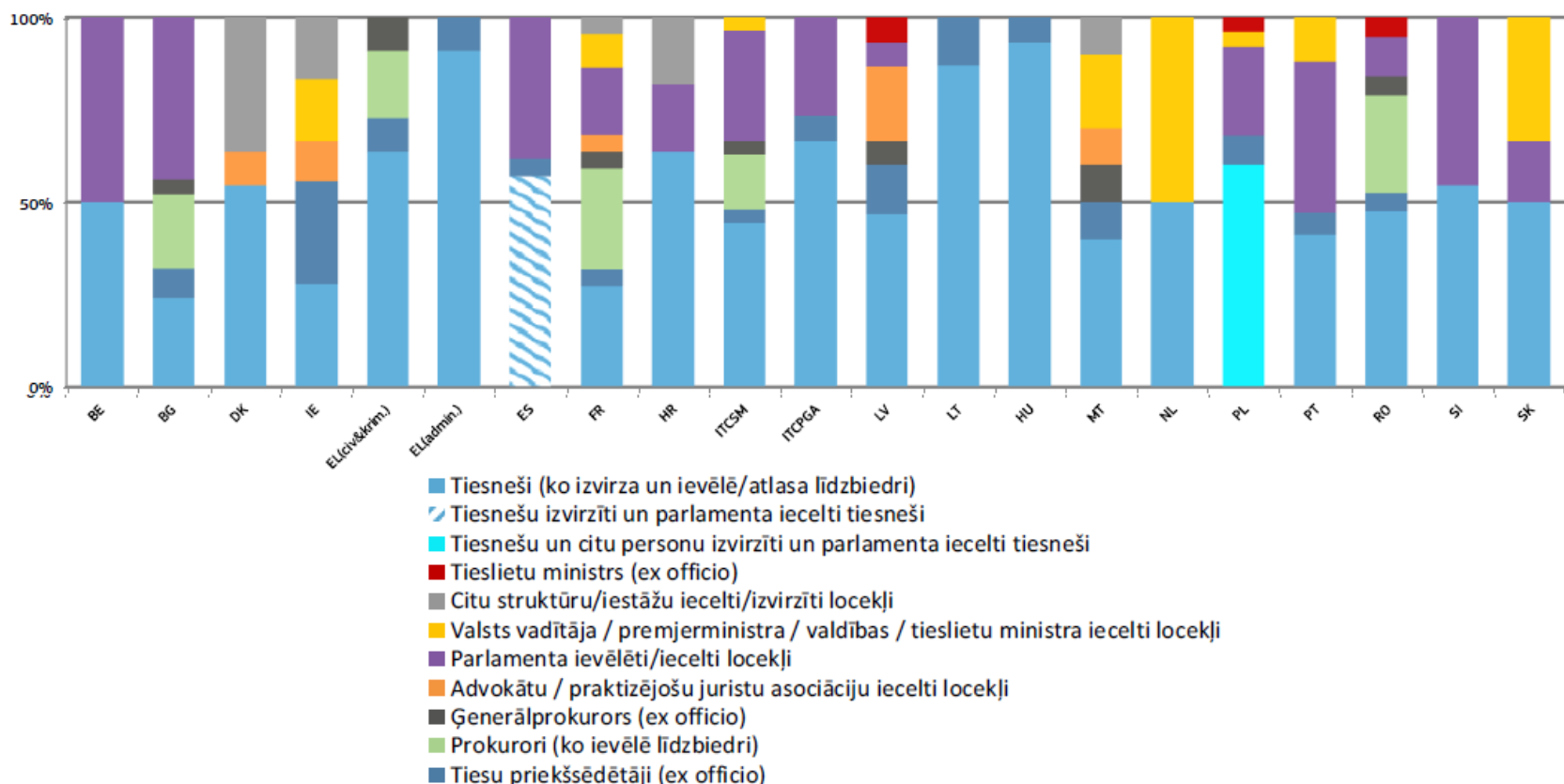
Tieslietu padomju locekļu–tiesnešu iecelšana:
tiesu varas iesaiste

(*) *Dalībvalstis ir norādītas alfabētiskā secībā atbilstoši to ģeogrāfiskajiem nosaukumiem oriģinālvalodā. Attēls atspoguļo valstu sistēmas, kādas tās bija 2019. gada decembrī. **Dānija:** padomes locekļus–tiesnešus izvēlas tiesneši. Visus locekļus oficiāli iecel tieslietu ministrs. **Grieķija:** locekļus–tiesnešus izvēlas lozējot. **Spānija:** locekļus–tiesnešus iecel Parlaments — padome paziņo parlamentam to kandidātu sarakstu, kuri saņēmuši tiesnešu asociācijas vai 25 tiesnešu atbalstu. **Nīderlande:** locekļus–tiesnešus izvēlas tiesneši un iecel pēc padomes priekšlikuma, cita starpā pamatojoties uz atlases komitejas (kuras sastāvā ir galvenokārt tiesneši un tiesu darbinieki) ieteikumu. Visus padomes locekļus oficiāli iecel ar karaļa dekrētu — administratīvu aktu, kas neparedz nekādu izpildvaras rīcības brīvību. **Polija:** locekļu–tiesnešu kandidātus ierosina grupas, kurās ir vismaz 2000 pilsoņu vai 25 tiesneši. Vietnieku*

Tiesu varas NEATKARĪBA

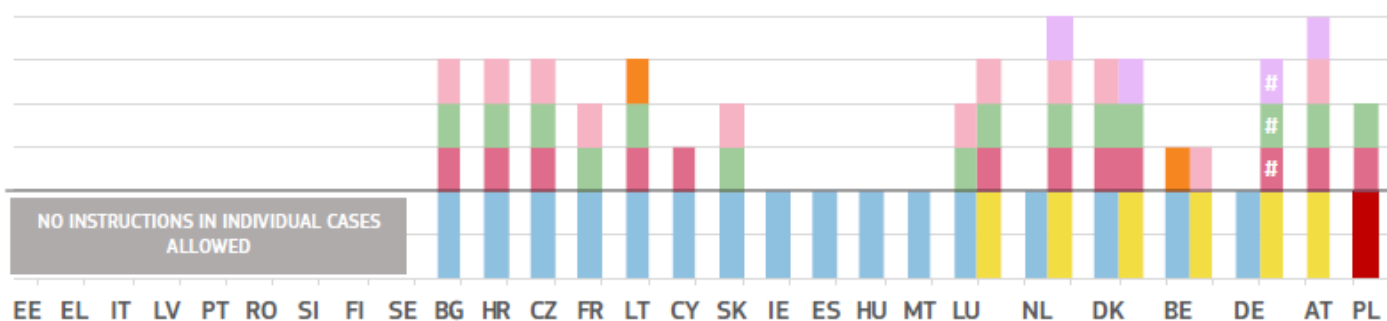
Tieslietu padomju sastāvs, vērtējot pēc izvirzīšanas procesa

Tiesu varas NEATKARĪBA

Norādījumi prokuroriem atsevišķās lietās: iestāde, kas var dot norādījumu, un aizsardzības pasākumi

Source: European Commission with the Expert Group on Money Laundering and Financing of Terrorism

Iestāde, kas var dot norādījumus prokuroriem atsevišķās lietās:

- Tieslietu ministrs, kurš ir arī ģenerālprokurors
- Tieslietu ministrs
- Ģenerālprokurors

Atsevišķi drošības pasākumi gadījumiem, kad atsevišķā lietā tiek doti norādījumi:

- Iespēja pieprasīt pārskatīšanu, ko veic tiesa
- Par rīkojumu nesākt kriminālvajāšanu ir jāziņo parlamentam
- Pusēm ir piekļuve rīkojumiem, un tās var izteikt piezīmes
- Rīkojumiem jābūt rakstiskiem
- Rīkojumiem jābūt pamatotiem

Secinājumi

- **Latvijas «stiprie punkti»:** lietu izskatīšanas termiņu stabilitāte; e-spriedumu pieejamība, lietu pārvaldība/ tiesu statistika; bērniem draudzīga tiesu sistēma; TP locekļu – tiesnešu izvirzīšana
- **Latvijas «vājie punkti»:** tiesu neatkarības uztveres lēni uzlabojumi; augstas tiesu nodevas (maza apmēra lietām; maznodrošinātām personām)

NOVITĀTE - Eiropas Komisija pieņēma pirmo ikgadējo ziņojumu par tiesiskumu

2020. gada ziņojums par tiesiskumu

“Valstu sadaļa - tiesiskuma situācija Latvijā”

Četras jomas: **tiesu sistēma**, korupcijas apkarošanas regulējums, plašsaziņas līdzekļu plurālisms un plašsaziņas līdzekļu brīvība, (un citi institucionāli jautājumi)

Briselē, 30.9.2020.
SWD(2020) 313 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

2020. gada ziņojums par tiesiskumu

Valstu sadaļa - tiesiskuma situācija Latvijā

Pavaddokuments dokumentam

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

2020. gada ziņojums par tiesiskumu
Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā

NOVITĀTE - Eiropas Komisija pieņēma pirmo ikgadējo ziņojumu par tiesiskumu I

- Eiropas Komisija kā pirmo novitāti **TIESU SISTĒMAS** apakšsadaļā “**Neatkarība**” sniegusi pārskatu par Tieslietu padomes pieņemto jauno tiesneša amata kandidātu atlases kārtību, ko Tieslietu padome izstrādāja 2020.gada aprīlī;
- Ziņojumā konstatēts, ka “ir pastiprināta tiesu varas loma ģenerālprokurora amata kandidāta atlasē”,
- atsaucoties uz GRECO rekomendācijām, 2020.gada jūnijā veikti grozījumi likumos, atceļot tā dēvēto tiesnešu un prokuroru imunitāti administratīvo pārkāpumu lietās.

NOVITĀTE - Eiropas Komisijas ziņojums par tiesiskumu II

Apakšsadaļā “Kvalitāte” ziņojums ietver šādas aktualitātes:

- Vienotā sūdzību reģistra, ko pārvalda Tiesu administrācija, ieviešana;
- Tieslietu padomes ierobežotie resursi pretstatā jaunajām pilnvarām uz tiesnešu karjeru un tiesu varas pārvaldību. Ziņojumā uzsvērts, ka Latvijas Tieslietu padomē ir viens no vissliktākajiem nodrošinājumiem ES. Turklāt Tiesu administrācija “joprojām atrodas Tieslietu ministrijas padotībā un kontrolē”, kā arī tai “nav pienākuma atbildēt uz citiem Tieslietu padomes pieprasījumiem, piemēram, attiecībā uz datiem par tiesu teritoriālās reformas sekām”;
- Jaunās specializētās tiesas izveides reforma, kas “izrādījās pretrunīga, jo Tieslietu padome nāca klajā ar diviem atzinumiem pret atsevišķas “ekonomisko lietu tiesas” izveidošanu un norādot, ka nav pierādījumu, ka tā uzlabotu kvalitāti un efektivitāti. Ziņojumā Eiropas Komisija papildinājusi, ka situācijas analīzi attiecība uz finanšu un ekonomisko noziegumu lietu izskatīšanu veic gan Tieslietu padome, gan Valsts kontrole;

NOVITĀTE - Eiropas Komisijas ziņojums par tiesiskumu III

Apakšsadaļā “Kvalitāte” ziņojums ietver šādas aktualitātes:

- 2019.gadā paplašināta juridiskā palīdzība civillietās, ja personu ienākumi nepārsniedz Latvijā noteikto minimālās mēnešalgas apmēru;
- *Eiropas Komisija savā Ziņojumā atzinīgi novērtējusi augsto tiesu un prokuratūras informācijas un komunikācijas sistēmu līmeni, kā arī plānoto e-lietu pārvaldības sistēmas ieviešanu 2023.gadā.*

NOVITĀTE - Eiropas Komisijas ziņojums par tiesiskumu IV

Apakšsadaļa “Efektivitāte” Eiropas Komisijas skatījumā vērtēta pozitīvi, konstatējot, ka

- ✓ *“civillietās un komerclietās tiesu sistēmā īpašu efektivitātes problēmu nav”*
- ✓ *tomēr “joprojām pastāv dažas grūtības tiesu lietās par noziedzīgiem nodarījumiem ekonomikas un finanšu jomā”, expressis verbis pieminot tiesas lietu pret Ventspils mēru un digitālās televīzijas lietu.*

Eiropas Komisijas ziņojums par tiesiskumu - SECINĀJUMI

Kopumā secināms, ka Eiropas Komisija ļoti skrupulozi seko līdzi tiesiskuma attīstībai katrā Eiropas Savienības dalībvalstī, iegūstot vispusīgus datus un informāciju par visu trīs valsts varas atzaru redzējumu par reformu gaitu un attīstības tendencēm.

Šā gada Ziņojuma kopsavilkumā skaidri iezīmēti ne tikai sasniegumi normatīvo aktu jaunradē (piemēram, pretkorupcijas regulējuma efektīvizēšanā, trauksmes cēlēju aizsardzības, kā arī lobēšanas pārredzamības jomā), bet arī konstatēts Tieslietu padomes resursu trūkums un pretrunīgu tiesu reformu veikšana.

2020.gada decembris-
Eiropas Padome
publicējusi apkopojumu
**«Tiesu sistēmu
neatkarība un
objektivitāte»**

(48 ECT spriedumi)

INDEPENDENCE AND IMPARTIALITY OF THE JUDICIAL SYSTEM

DEPARTMENT FOR
THE EXECUTION OF
JUDGMENTS OF THE
EUROPEAN COURT OF
HUMAN RIGHTS

DG1

THEMATIC FACTSHEET

1.1. Independence *vis-à-vis* the executive

The Council of State's independence in the context of interpretation of international treaties:

In 1990, the Plenary of the Council of State decided to abandon its practice of referring issues of interpretation of international treaties, the wording of which was uncertain or ambiguous, to the Minister of Foreign Affairs and to interpret henceforth itself terms of international treaties in proceedings pending before it. It thus acquired full jurisdiction and full independence of the executive. Should it nevertheless, in a specific case, request an opinion of the executive, it will not be bound by it.

*FRA / Beaumartin
(15287/89)*

[Judgment final on
24/11/1994](#)

[Final Resolution DH\(95\)254](#)

Independence of maritime dispute chambers: The Act on Maritime Dispute Chambers was amended in 2009, addressing the issue of appointment and removal of maritime chambers' presidents and vice-presidents by the Minister of Justice in agreement with the Minister of Transport and Maritime Affairs which had placed the above judges in a subordinate position vis-à-vis these ministers. Now, a maritime dispute chamber is composed of professional judges (president and one or more vice-presidents) and lay judges, who are assigned to the chambers by the Minister of Justice in accordance with the Law on Common Courts System.

*POL / Brudnicka and Others
(54723/00)*

[Judgment final on
03/06/2005](#)

[Final Resolution
CM/ResDH\(2011\)141](#)

Šajā apkopojumā ir sniegti to pasākumu piemēri, kurus valstis ir pieņēmušas un par kuriem ziņojušas saistībā ar Tiesas spriedumu izpildi, lai aizsargātu un stiprinātu ES valstu tiesu sistēmu neatkarību un objektivitāti (ieskaitot prokurorus).

Paldies!